

Тема. Правила поведінки в школі, в громадських місцях.

Мета: продовжувати формувати в учнів уявлення про культуру поведінки; учити їх бачити негативні прояви поведінки і корегувати її; допомогти учням усвідомити, що культура поведінки починається з малого.

Обладнання: роздавальний матеріал (роздруковані картки із задачами «на ввічливість»).

Хід заняття

Слово вчителя.

Серед багатьох наук, без яких не обійтись людям, є дуже особлива і необхідна для всіх — наука спілкування з людьми, наука поваги один до одного, уміння поводити себе так, щоб оточуючим було з нами приємно, зручно. Без цієї науки не можна було б людям жити, працювати і відпочивати разом. Дуже важливо знайти правильну лінію поведінки. Немає зараз у нас людини, якій ще в дитячому садку не говорили б: першим вітайся із старшими, мий руки перед їжею, не ламай іграшки. І в школі наставляють: учися старанно; будь працелюбний, чесний, акуратний; поведься ввічливо і тактовно. А народна мудрість до чого закликає? Говори мало, слухай багато, а думай ще більше. Мийся біліше, будеш миліше. Одним словом, на кожне «як», «де», «чому» давним-давно готова відповідь є. Але чи достатньо запам'ятати все зведення загальноприйнятих правил, щоб навчитися жити серед людей, бути їм потрібним, корисним, приємним?

Сторіччя, а то і тисячоліття існують загальноприйняті правила поведінки. Ми, вітаючись, протягуємо руку так само, як і наші далекі предки, що демонстрували свою миролюбність відкритою долонею, в якій не було каменя або іншої зброї. Та і самі слова «будьте здоровими» колись були магічним заклинанням, а не просто формулою ввічливості. Вимовляючи їх, вірили, що це побажання неодмінно збудеться.

З перших років життя ми чуємо на кожному кроці й не менш часто вимовляємо самі слова «спасибі», «дякую». Адже вони теж пов'язані з якнайдавнішими народними віруваннями. Ще і зараз старенька у відповідь на надану послугу може побажати: «Врятуй тебе Бог, голубчику», тобто «Спасибі тобі, милий». Вираз «врятуй Бог» пізніше перетворився на коротке «спасибі», яке дотепер володіє чарівною силою. Звичайно ж, сила ця не в магічному звучанні слова, а в тому, що виражає воно людську подяку, ввічливість, доброзичливість. До речі, у слові «дякувати», яке походить від старослов'янського «благо дарувати», укладена та ж сама думка — побажання людині блага.

Коли заходять люди в приміщення, обов'язково знімають головні убори. Цей закон ввічливості з'явився з часів лицарства. Так, лицарі, які носили шоломи, що захищали їх від ворогів, заходячи до приміщення, знімали їх, показуючи цим довіру людям, до яких прийшли, твердо вірячи, що тут їм не загрожує небезпека;

Отже, правила культури поведінки прийшли до нас із давніх часів, і за традицією вони продовжують існувати і служити людям. У наші часи ці давні правила поведінки і прийоми ввічливості виражають повагу до людей. Ввічливим потрібно бути не тільки до знайомих, а й до незнайомих людей. До старших і молодших, удома і в школі, на вулиці й у громадських місцях.

А зараз послушайте оповідання Василя Сухомлинського «Скажи людині "здрастуйте"».

Лісовою стежиною йдуть батько і маленький син. Навколо тиша, тільки чути, як десь далеко стукає дятел і струмочок дзюрчить в лісовій глушині.

Раптом син побачив: назустріч їм іде бабуся з паличкою.

- Батько, куди йде бабуся? — запитав син.
- Побачити, зустріти або проводити, — відповів батько. — Зустрінемося з нею, скажемо їй «здрастуйте», — сказав батько.
- Для чого ж їй говорити це слово? — здивувався син. — Адже ми зовсім незнайомі.

От зустрінемося, скажемо їй «здрастуйте», тоді побачиш для чого. Ось і бабуся.

- Здрастуйте, — сказав син.
- Здрастуйте, — сказав батько.
- Здрастуйте, — сказала бабуся і посміхнулася, і син із здивуванням побачив: все навколо змінилося. Сонце стало яскравіше. По верхівках дерев пробіг легкий вітер, листя заграло, затрепетало. В кущах заспівали птахи — до цього їх не було чути.

На душі у хлопчика стало радісно.

- Чому це так? — запитав син.

- Тому що ми сказали людині «здрастуйте» і вона посміхнулася.

Слово вчителя.

Ми постійно користуємось таким правилом, як вітання. Уявіть собі, ми пройшли повз знайому людину і не привітались. Вона ж думає: «Що трапилось? Може, на неї образились?». Пробігаючи, ми буркнули собі під ніс привітання, і знов неприємно від нас людям. А як же правильно користуватися цим правилом ввічливості?

Пройти мимо людини, привітно глянути на неї, посміхнутись, виразивши доброзичливість і привітність. Отже, треба пам'ятати, що в правилах культурної поведінки виявляється наше ставлення до людей.

Я хочу розповісти одну цікаву історію. Це було понад сто років тому, там, де ще ні разу не ступала нога білої людини. Відомий дослідник Міклухо-Маклай висадивсь на березі моря і попрямував до населення папуасів. У руці в нього був якийсь згорток. Він ішов повільно, але рішуче, ніби не помічаючи насторожених поглядів. Коли він наблизився до житла папуасів, дві стріли одна за одною просвистіли повз нього. Він зупинився. Навколо нього замкнулося вороже кільце. Ще один крок, один рух — і вони кинуться на мандрівника. Він так само, не поспішаючи, розгорнув згорток — це був килимок — і розстелив його на землі під деревом. Потім спокійно скинув черевики, ліг і заснув. Коли через кілька годин він прокинувся, навколо нього сиділи декілька туземців. Зброя звисла, на обличчях вираз розуміння — людина стомилася, потрібно відпочити — і цікавість. Хто ж він, такий безстрашний, довірливий? Дуже швидко папуаси зуміли оцінити людяність, витримку, чесність і повагу до них. Міклухо-Маклай сказав, що людина скрізь і завжди повинна бути людиною.

Отже, людина ввічлива, порядна, вихована приємна людям. У чому ж виявляється наша ввічливість? Зараз ми і поговоримо з вами про це.

Усі ви любите ходити в кіно, театр. Давайте з вами разом подумаємо, яких правил потрібно дотримувати в кінотеатрі, театрі.

Не запізнюватись. Не розмовляти. Не їсти під час сеансу. Не розгортати цукерок. Не лузати насіння. Спокійно реагувати на події, що відтворюються на екрані. Гупотіння, крик, свист — не допустимі.

А тепер уявіть, що ваше місце посередині, вам потрібно пройти повз товаришів, які сидять на своїх місцях. Як ви будете проходити?

Треба ввічливо вибачитись, проходити обличчям до людей. Коли ми сидимо і хтось проходить повз нас, потрібно встати. Не слід займати чужі місця, які пустують, бо в будь-яку

мий можуть з'явитися їх власники і пересадження буде заважати іншим глядачам. Зараз ми покажемо, як потрібно це робити. *(Учні показують.)*

Більшу частину дня ви перебуваєте в школі, якщо забути про правила поведінки в школі, то вона стане схожою на зоопарк.

У школі ви повинні бути організовані, дисципліновані, чесні, відповідати за свої слова. Дуже важливо — бути в колективі скромним.

Робота з правилами поведінки в школі на уроці.

Старанно вчись, акуратно відвідуй уроки, не запізнюйся.

- Безперечно виконуй розпорядження вчителів, уповноважених класного та шкільного колективу.
- Під час уроку сиди прямо, не спирайся на парту і не розлягайся, уважно слухай, не займайся сторонніми справами.
- Якщо знаєш відповідь на запитання, мовчки підніми руку.
- Не «тягнись» і не вигукуй — будь скромним.
- Уважно слухай відповідь товаришів, не глузуй з товариша, що допустився помилки, неточності у відповіді.
- Будь ввічливим з учителями і товаришами: проси вибачення, коли ненавмисне вчинив якусь прикрість, постійно користуйся словами ввічливості.
- Допомагай товаришеві в навчанні.
- Тримай у чистоті й порядку своє робоче місце в класі, кабінеті, майстерні.
- Не затримуй хід уроку, не задавай запитань, які не стосуються теми.
- Виправляй відповідь товариша у доброзичливій формі, не підкреслюй своєї переваги.
- Якщо не підготувався до уроку, скажи про це і не намагайся відповідати, цим ти збережеш час і для себе, і для товаришів.

Творче завдання «Вчини як годиться».

Учитель роздає учням роздруковані картки із задачами «на ввічливість» і пропонує їх розв'язати.

1. Вам потрібно швидко звернутись до вчителя, який в цей час розмовляє з кимось. Що робити у даному випадку? *(Вибачитись і звернутись до вчителя.)*
2. Валентина Дмитрівна йде по коридору, а поруч з нею ще два вчителі. Біжить назустріч хтось з учнів вашого класу. Біжучи, він вітається з учителькою. Що ви можете сказати про поведінку цього учня? А як потрібно поводити себе в цьому випадку? *(Звичайно, цей учень некультурний, невихований. Треба було зупинитися і привітатись.)*
3. Уявіть собі, що всі хлопчики нашої школи дотримуються такого правила: ніколи не пройдуть першими, також пропустять дівчаток. Чи повинні дівчата, яким дали дорогу, дякувати? *(Ні, дякувати не обов'язково. Але ж такі випадки бувають не дуже часто. Вони настільки приємні, що хочеться подякувати.)*

Слово вчителя.

Дуже часто в школі пустощі можуть призвести до серйозних неприємних наслідків. Ось тільки два приклади. 10-річний Микола біг по коридору. Йому підставили підніжку. Падаючи, хлопчик вдарився головою об батарею. Лікарі встановили тяжкі пошкодження голови. Микола місяць лежав у лікарні.

Шестикласниця Зіна спускалась по сходах, якийсь пустун штовхнув її в спину. Діагноз:

перелом двох кісток лівої ноги, тільки через два місяці дівчинка змогла повернутися в школу.

Ці випадки говорять нам про те, що порушення правил поведінки ніколи не приносять нікому нічого хорошого. Дуже погано, коли учні сміються над фізичними вадами свого товариша. Усім, хто дає волю невихованості, своєму злому языку, придумує прізвиська, — треба зрозуміти, що вони завдають шкоди здоров'ю своїх товаришів, батьків.

Кожний день в школі ви буваєте в нашій шкільній їдальні. І не лише в шкільній. Ви буваєте в гостях. Давайте поговоримо про правила поведінки за столом. Правила поведінки за столом не вигадані кимось, а склалися історично. За столом теж слід виявляти ввічливість, люб'язність до інших.

Робота з правилами поведінки за столом.

- Учись правильно і красиво накривати на стіл. Тарілки ставлять на рівній відстані одна від одної. Справа від тарілки кладуть ніж і ложку (*заглибленням уверх*), зліва — виделку (*зубцями вверх*).
- За столом сиди прямо, не боком, не клади лікті на стіл, ногу на ногу, не підпирай щоку рукою.
- Виделку тримай у лівій, ніж — у правій руці.
- їж без поспіху, не відкушуй великих шматків. -2- Не розмовляй з повним ротом. Якщо тебе про щось запитали, спочатку проковтни їжу, а потім відповідай.
- Не катай кульок із хліба, не криши його, доїдай шкоринки.
- Під час їди не присьорбуй голосно, не дуй на гарячу страву, не стукай ложкою по тарілці. Намагайся їсти беззвучно.
- М'ясо відріжай невеликими шматочками, коли з'їси один шматочок, відріжай інший. Не розріжай на шматочки відразу всю порцію, їжа швидко охолоне.
- Птицю треба брати з тарілки виделкою, відрізати невеликими шматочками, а коли відрізати нічого, можна взяти кісточку пальцями і обгризти.
- Кісточки з риби можна виймати не тільки виделкою, але й пальцями, притримуючи шкоринкою хліба. Пальці при цьому не облизують, а витирають серветкою.
- Рибу, сирники, котлети, яєчню тощо ножом різати не треба. Це легко зробити виделкою.
- Не їж ложкою те, що можна їсти виделкою.
- Не їж з ножа, це некрасиво, до того ж небезпечно: можна порізатись.
- їж акуратно, чиста скатертина на столі — ознака твоєї культурності.
- Під час їди не займайся сторонніми справами — не читай і не захоплюйся розмовами.
- Поївши, подякуй батькам або господарям, якщо ти перебуваєш у гостях.
- Приступаючи до обіду, дотримуйся послідовності у виборі страв: спочатку їж салат, закуску, після цього переходь до першої, потім до другої гарячої страви.
- Не підбирай хлібом залишки соусу з тарілки.
- Кісточки від компоту не випльовуй на блюдце. Піднеси ложку до рота, виплюнь на неї кісточку і поклади на блюдце.
- Закінчивши їсти, ложку не облизуй. Брудні ніж і виделку не клади на скатертину, а поклади на свою тарілку.
- Коли п'єш чай, не залишай ложку в чашці або склянці: вони можуть перекинутись. Розмішавши цукор, поклади ложку на блюдце.

Заклучне слово вчителя.

Правил культури поведінки є багато, вони допомагають нам вести себе так, щоб нас поважали товариші, вчителі, знайомі, щоб нашим ввічливості й доброті були раді батьки. Бажаю вам бути саме такими людьми.

Пам'ятайте слова Мігеля Сервантеса: «Ніщо не ціниться так дорого, ніщо не коштує нам так дешево, як ввічливість».